

Hallituksen esitys eduskunnalle suostumuksen antamisesta toimenpiteille, joiden seurauksena valtion omistusosuus voi laskea Altia Group Oy:ssä, Inspecta Oy:ssä, Kemijoki Oy:ssä, Kemira Oyj:ssä, Outokumpu Oyj:ssä, Rautaruukki Oyj:ssä ja Vapo Oy:ssä alemmaksi kuin mihin nykyisin voimassa olevat eduskunnan valtuudet antavat mahdollisuuden

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta antaisi suostumuksensa toimenpiteille, joiden seurauksena valtion omistusosuus voi alentua

— Altia Group Oy:ssä nykyisestä 100,0 %:sta alle 50 %:iin mutta ei kuitenkaan alle yhden kolmanneksen;

— Inspecta Oy:ssä nykyisestä 100,0 %:sta alle yhden kolmanneksen;

— Kemijoki Oy:ssä nykyisestä 66,99 %:sta alle 50 %:iin mutta ei kuitenkaan alle yhden kolmanneksen;

— Kemira Oyj:ssä nykyisestä 53,4 %:sta alle yhden kolmanneksen mutta ei kuitenkaan alle 15 %:n;

— Outokumpu Oyj:ssä nykyisestä 39,9 %:sta alle yhden kolmanneksen mutta ei kuitenkaan alle 10 %:n;

— Rautaruukki Oyj:ssä nykyisestä 41,8 %:sta alle yhden kolmanneksen mutta ei kuitenkaan alle 15 %:n;

— Vapo Oy:ssä nykyisestä 100,0 %:sta alle kahden kolmanneksen mutta ei kuitenkaan

alle 50,1 %:n.

Valtion omistuksen alenemiseen johtavat toimenpiteet voivat olla lähinnä osakejärjestelyjä, suunnattuja osakeanteja ym. Tarkoitus on, että valtuuksia käytetään yhtiökohtaisen harkinnan mukaan markkinaolosuhteet huomioon ottaen. Niiden käytöllä pyritään yhtiöiden kehittämiseen, niiden kannattavuus- ja kehitysedellytysten vahvistamiseen ja omistusten arvojen ja realisointihyötyjen kasvatamiseen.

Tarkoitus on, että eduskuntavaltuuksien lisäämisellä luotaisiin mahdollisimman hyvät edellytykset valtion omistajapolitiikan joustavalle harjoittamiselle. Markkinoilla toimiminen vaatii valtion puolelta uskottavuutta ja nopeaa reagointikykyä, jotta voidaan tilanteen vaatiessa toimia tasavertaisesti muiden toimijoiden kanssa ja ajaa valtion etua mahdollisimman tehokkaasti. Tämä ei tarkoita, että valtuuksia käytettäisiin nopeasti.

PERUSTELUT

1. Valtion omistamien yhtiöiden kehittämiseen tarvittavat eduskunnan lisävaltuudet kauppa- ja teollisuusministeriön (KTM) hallinnonalalla

1.1. Valtio merkittävä yhtiöomistaja Suomessa

Valtio on edelleen merkittävä yhtiöomistaja Suomessa. Tällä hetkellä valtiolla on huo-

mattavia osakeomistuksia 43 merkittävässä yhtiössä, joista 29 on valtion enemmistöomistuksessa. Valtion osakeomistusten tämänhetkinen käypä arvo on noin 140 miljardia markkaa (noin 23 miljardia euroa). Pörs-siyhtiöissä osakkeiden käypä arvo perustuu niiden markkina-arvoon, joka heilahtelee osakekurssien vaihtelun seurauksena. Runsaan kymmenen vuoden yksityistämisen aikana valtiosta on tullut merkittävä pörs-siyhtiöomistaja, jonka salkussa on kaiken

kaikkiaan 10 pörssiyhtiön osakkeita.

Valtion merkittävä yhtiöomistus on maasamme syntynyt elinkeino- ja yhteiskuntapoliittisista tarpeista. Valtio on ottanut kantaakseen yrittäjäriskin, koska yksityinen sektori ei ole ollut siihen kykenevä ja/tai halukas. Valtion yritystoiminnalla on tähdätty lähinnä maamme raaka-aineiden hyödyntämiseen, kansantalouden infrastruktuurin kehittämiseen, omavaraisuuden aikaansaamiseen ja ylläpitämiseen kansantaloutemme kannalta tärkeillä aloilla, maamme idänkaupan kehittämiseen, maamme teollisen ja muun yritystoiminnan rahoituksen turvaamiseen sekä elinkeinotoiminnan kehityksen alueelliseen tasapainottamiseen.

Valtion yrityksillä on siis ollut keskeinen rooli maamme teollistamisessa ja koko kansantalouden kehittämisessä. Nyt kun kansantalouden teollinen perusta ja infrastruktuuri ovat olemassa, idänkauppa on muuttanut kokonaan luonnettaan Neuvostoliiton romahdettua ja kansantalouden omavaraisuustarpeiden hoitaminen ei vaadi valtion yrittäjätoimintaa, on useimman valtion omistaman yrityksen rooli myös olennaisesti muuttunut. Suuri osa näistä yrityksistä toimii tällä hetkellä kansainvälisessä kilpailuympäristössä, jossa menestymisen ehtoja ovat liiketaloudellisten periaatteiden noudattaminen ja riittävä kilpailukyvyyn ja kannattavuuden ylläpitäminen. Valtion omistamia, normaalia liiketoimintaa harjoittavia yrityksiä ei voida enää käyttää perinteisessä mielessä valtion elinkeinopoliittikan välineinä. Näillä yhtiöillä on kuitenkin edelleenkin huomattava elinkeinopoliittinen merkitys. Valtio voi vaikuttaa omistamiensa yhtiöiden kehitykseen, mutta vaikuttaminen tapahtuu pääsääntöisesti yhtiökokousten ja yhtiöiden hallintoelimiin osallistumisen kautta osakeyhtiölain ja muun yhtiölaainsäädännön puitteissa.

Nykyinen hallitus määritteli vuoden 1999 syyskuussa tekemässään valtioneuvoston periaatepäätöksessä valtion omistajapolitiikan linjat. Kannattavuusvaatimus on ensisijainen ja ehdoton. Terveellä liiketaloudellisella pohjalla harjoitettava liiketoiminta edellyttää, että yhtiöt eivät ylläpidä tuotantoyksiköitä tai tuotelinjoja, joilla ei pitkällä tähtäyksellä ole edellytyksiä muodostua kannattaviksi. Kannattavuuden ja kilpailukyvyyn ylläpitäminen

on viime vuosina vaatinut usein rakennejärjestelytoimenpiteitä, joiden kautta yhtiöt ovat keskittäneet resurssiaan ja osaamistaan ydinliiketoimintoihin ja samalla mahdollisesti luopuneet sivuliiketoiminnoistaan, karsineet ”rönsyjään”. Osallistamalla markkinoilla meneillään olevaan rakennekehitykseen (konsolidoitumiskehitys) valtion omistamat yhtiöt ovat varmistaneet ja parantaneet kehitysedellytyksiä avautuvilla markkinoilla ja kovenevan kilpailun olosuhteissa.

Myös jatkossa on varauduttava siihen, että kilpailukyvyyn ja kannattavuuden turvaaminen vaatii osallistumista toimialajärjestelyihin. Tämä vaatii muun muassa, että valtioomistajan puolella on riittävä valmius tehdä nopeasti ja joustavasti omistusjärjestelyjä, jotka ovat valtion omistamien yhtiöiden ja omistusten arvon kehityksen kannalta perusteltuja tai jopa välttämättömiä. Valmius tarkoittaa lähinnä sitä, että eduskunta on hyväksynyt etukäteen riittävät valtuudet ja samalla riittävän liikkumavaran valtioneuvoston toimenpiteille, joiden seurauksena valtion suora omistusosuus valtionyhtiöissä ja valtion osakkuusyhtiöissä voi alentua tiettyyn rajaan saakka.

Laki valtion osakasvallan käytöstä (740/91) edellyttää eduskunnan hyväksyntää valtioneuvoston toimenpiteille, joiden seurauksena luovutaan valtion määräenemmistöasemasta (vähintään 2/3 osakkeista ja äänistä), valtion määräysvallasta (yli 50 % äänistä) ja/tai valtion määrävähemmistöasemasta (vähintään 1/3 osakkeista ja äänistä). Tällä hetkellä valtiolla on kuudessa merkittävässä yhtiössä, kuten Stora Enso Oyj:ssä, Metso Oyj:ssä ja Partek Oyj Abp:ssä, omistusosuus, joka on pienempi kuin 1/3. Valtio on Stora Ensossa 14,8 %:n osuudella ja Partekissa 30,2 %:n osuudella suurin ja Metsossa 11,6 %:n osuudella toiseksi suurin omistaja. Merkittävänä vähemmistöosakkaana valtiolla on edelleen mahdollisuus ratkaisevasti vaikuttaa em. yhtiöiden päätöksiin ja kehitykseen. Se, kuinka suureksi valtion omistusosuus tulee mitoittaa mentäessä alle yhden kolmanneksen, riippuu muun muassa yhtiön muusta omistusrakenteesta. Mitä laaja-alaisempi se on sitä pienemmällä omistusosuudella valtio yleensä säilyttää suurimman ja vaikutusvaltaisimman omistajan aseman.

1.2. Valtion omistuksen tarpeen ja merkityksen arviointi

Valtion omistajapolitiikkaa koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaan valtion omistamat yhtiöt voidaan periaatteessa jakaa kolmeen ryhmään seuraavasti:

1) yhtiöt, jotka toteuttavat valtion erityis-tehtävää (esim. erityisrahoitusyhtiöt),

2) muut valtiolle strategisesti tärkeät yhtiöt, joilla on huomattava merkitys maamme yhteiskunnan ja/tai kansantalouden kehityksessä,

3) yhtiöt, joissa valtiolla on pääasiassa sijoittajaintressi.

Ensimmäisessä ryhmässä valtio-omistajan intressi muodostuu yksinomaan tai lähes kokonaan yhteiskunnallisesta, kansantaloudellisesta tms. erityisintressistä ja sijoittajaintressi on olematon taikka hyvin vähäinen. Tällaisten valtionyhtiöiden toimintaa säätelee yleensä osakeyhtiölain lisäksi erityislainsäädäntö, jossa on määritelty yhtiön tehtävät ja tavoitteet. Tähän ryhmään kuuluvat yhtiöt tulevat valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaan aina olemaan valtion määräysvallassa, useimmiten valtion sataprosenttisessa omistuksessa, koska ne toimivat yleensä valtion elinkeino- tai muun politiikan instrumentteina.

Toisessa ryhmässä ovat valtio-omistajan kannalta olennaisia sekä sijoittaja- että erityisintressi. Yleensä nämä yhtiöt toimivat täysin vastaavanlaisten yksityisten osakeyhtiöiden tavoin normaalissa kilpailuympäristössä joutuen noudattamaan alalle tyypillisiä kannattavuus- ja tuottotavoitteita kaupallisin ehdoin. Valtion erityisintressi voidaan ottaa huomioon valtion omistussuuden mitoituksessa ja tarvittaessa tuottotavoitteiden asettamisessa siinä määrin kuin se on EU-säännösten puitteissa mahdollista. Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaan tähän ryhmään kuuluvissa yhtiöissä valtion merkittävä omistus on yleensä perusteltu.

Kolmannessa ryhmässä valtio-omistajan intressi yhtiötä kohtaan muodostuu pääsääntöisesti sijoittajanäkökulmasta. Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaan tähän ryhmään kuuluvissa yhtiöissä valtiolle voi yleensä riittää merkittävä vähemmistöosakkuus, joko määrävähemmistöasema (vähintään 1/3

osakkeista ja äänistä) tai pienempi mutta kuitenkin merkittävä omistusosuus, taikka valtio voi luopua omistuksistaan kokonaan.

Tässä yhteydessä tarkoitus kuitenkin pääsääntöisesti on, ettei valtio luovu omistuksistaan kokonaan, vaan säilyttää myös kolmannessa ryhmässä lähivuosina merkittävän vähemmistöosakkuuden, jonka suuruus on 10-30% yhtiön muusta omistusrakenteesta riippuen. Tälläkin omistussuudella valtio olisi yleensä suurin taikka yksi suurimmista omistajista.

Luvussa 1.5. pyritään arvioimaan, minkälaisia eduskunnan lisävaltuuksia tarvitaan valtioneuvostolle 5 valtionyhtiössä ja 2 valtion osakkuusyhtiössä mahdollisia omistusrakenteen muutoksia ja omistusjärjestelyjä varten. Arvion lähtökohdaksi on yhtiökohtainen harkinta valtion omistuksen mitoitusarpeesta eri yhtiöissä.

1.3. Aikaisempi käytäntö lisävaltuuksien hakemisessa ja niiden käytössä

Lisävaltuuksien hakeminen eduskunnalta riittävän ajoissa etukäteen on tavanomainen käytäntö, jota hallitukset ovat noudattaneet 1990-luvun alusta alkaen. Lisävaltuuksia ei ole käytetty välittömästi valtion osakkeiden myyntiin eikä omistusjärjestelyihin vaan vuosien kuluessa yhtiökohtaisen harkinnan mukaan ja markkinatilanne ja -näkymät huomioon ottaen. Esimerkkinä voidaan mainita vuoden 1991 syksyn lisätalousarviossa eduskunnalta haetut ja saadut lisävaltuudet valtioneuvoston toimenpiteille, joiden seurauksena valtion omistussuutta Enso-Gutzeit Oy:ssä, Outokumpu Oy:ssä, Valmet Oy:ssä ja Veitsiluoto Oy:ssä voitiin alentaa. Näitä tuolloin saatuja lisävaltuuksia, täydennettyinä myöhemmin eduskunnalta saaduilla valtuuksilla, on viime vuosikymmenen aikana käytetty pääasiassa toimialajärjestelyihin, joiden tuloksena syntyivät Enso Oy ja sittemmin Stora Enso Oyj ja Metso Oyj.

Toisena esimerkkinä voidaan mainita eduskunnan lisävaltuuksien hakeminen ja saanti vuoden 1994 III lisätalousarvion yhteydessä Rautaruukki Oyj:n ja Kemira Oyj:n osalta. Rautaruukkia varten hankittuja lisävaltuuksia toimenpiteille, joiden seurauksena voitiin luopua yhtiössä valtion määräysval-

lasta, käytettiin vasta vuonna 1997. Kemiraa koskevia lisävaltuuksia luopua valtion kahden kolmanneksen määränemmistöasemasta käytettiin vuonna 1996. Kemiran osalta haettiin ja saatiin eduskunnan hyväksyntä valtioneuvoston toimenpiteille, joiden seurauksena valtio voi luopua yhtiössä määräysvallasta, vuoden 1996 III lisätalousarviossa. Toistaiseksi näitä lisävaltuuksia ei ole käytetty, koska siihen ei ole ollut riittäviä perusteita.

Eduskunnan hyväksymien valtuuksien puitteissa hallitukset ovat toteuttaneet yhteensä 37 omistuspohjan muutos- ja omistusjärjestelyoperaatiota vuosien 1991–2000 aikana. Näistä omistusjärjestelyjen määrä on ollut 11 kappaletta, osakemyyntejä ja -anteja markkinoilla 16 kappaletta ja osakkeiden myyntejä strategisille omistajille 10 kappaletta.

Samalla tavalla yhtiökohtaista harkintaa noudattaen on tarkoitus käyttää myös tässä yhteydessä eduskunnalta pyydettyjä lisävaltuuksia. Tarkoitus on luoda riittävät valmiudet, joita voidaan nopeasti ja joustavasti hyväksikäyttää perusteltujen omistusratkaisujen toteuttamiseksi valtion omistajaedun mukaisesti, kun yhtiöiden taloudellinen tilanne ja markkinaolosuhteet antavat siihen mahdollisuuden.

1.4. Hallinnon kehittäminen ja henkilöstön asema

Valtion omistamien yhtiöiden omistuspohjaa muutettaessa yhtiöiden hallinnon kehittämisessä noudatetaan niitä periaatteita, jotka nykyinen hallitus on hyväksynyt 16.9.1999 tekemässä valtioneuvoston periaatepäätöksessä ja 30.5.2000 tekemässään täydentävässä valtioneuvoston periaatepäätöksessä. Näiden periaatepäätösten mukaan:

— Kun valtiolla on vain tai lähes ainoastaan sijoittajaintressi yhtiössä, ei hallintoneuvosto ole perusteltu toimielin. Siinä tapauksessa, että sijoittajaintressin ohella valtiolla on yhtiöissä myös merkittävää yhteiskunnallista, kansantaloudellista yms. intressiä, voidaan pitää tarkoituksenmukaisena sellaista hallintoneuvostoa, jonka tehtävät ovat vain valvonnallisia eli rajautuvat osakeyhtiölain mukaisiin vähimmäistehtäviin.

— Omistajaohjauksen kannalta keskeisin elin valtionyhtiöissä on yhtiön hallitus, jonka jäseniksi pääsääntöisesti valitaan yhtiön ulkopuolisia asiantuntijoita. Yhtiöstä vastuussa olevalla ministeriöllä (vastuuministeriö) tulee yleensä olla suora edustus valtionyhtiön hallituksessa.

— Hallintoa uudistettaessa henkilöstön asema ja riittävät vaikutusmahdollisuudet turvataan. Henkilöstön edustaja(t) valitaan ensisijaisesti yhtiön hallintoneuvostoon, tällaisen puuttuessa hallitukseen. Ratkaisut kuitenkin tehdään yhtiökohtaisen harkinnan mukaan ottaen joustavasti huomioon kunkin yhtiön erityisolosuhteet ja -tarpeet.

Omistuspohjaa koskevien ratkaisujen yhteydessä pyritään asianmukaisin tavoin varmistamaan, että myös henkilöstöä informoidaan riittävän ajoissa vireillä olevista toimenpiteistä

Valtioneuvoston em. periaatepäätöksen mukaisesti yhtiön henkilöstölle tai sen muodostamille yhteisöille suunnattavia anteja ja myyntitarjouksia pyritään järjestämään mahdollisimman monen yleisöannin ja/tai valtion osakkeiden myyntitarjouksien yhteydessä.

1.5. Tarvittavat lisävaltuudet eduskunnalta yhtiöittäin

Altia Group Oy

Altia Groupissa valtioneuvostolla on tällä hetkellä valtuudet ryhtyä toimenpiteisiin, joiden seurauksena valtion omistusosuus voisi alentua nykyisestä sadasta prosentista kahteen kolmasosaan. Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta hyväksyi viime tammikuussa suunnitelman, jonka mukaan yhtiöön ryhdytään hankkimaan strategista yhteistyökumppania tarjoamalla enintään 1/3 Altian osakkeista myyntiin.

Alkoholijuomateollisuudessa, kuten muusakin juomateollisuudessa ovat meneillään voimakkaat muutosprosessit yritysten pyrkiessä vahvistamaan kilpailuasemia muun muassa kasvattamalla yrityskokoa ja luomalla erilaisia yhteistyöratkaisuja. Tässä prosessissa Altian on välttämätöntä olla mukana turvatakseen tulevaisuuden kehitysedellytykset avautuvilla markkinoilla. Valtion omistajastrategiassa tähän on aiheellista varautua

luomalla riittävästi joustavuutta ja liikkumavaraa valtion omistuksen muutoksille ja tarpeellisille omistusjärjestelyille.

Alkoholijuomateollisuuden luonne ja yhteiskunnallinen merkitys huomioon ottaen voidaan katsoa, että tässä vaiheessa valtion merkittävä omistus Altia Groupissa on edelleen tarpeen. Merkittävän valtion omistuksen kautta voidaan turvata yhtiön hallittu ja mahdollisimman tasapainoinen kehitys lähivuosien aikana. Tähän riittää, että valtiolla on määrävähemmistöasema eli vähintään 1/3 osakkeista ja niiden tuottamista äänistä. Eduskunnan valtuudet luopua valtion määräysvallasta todennäköisesti parantaisivat edellytyksiä hankkia yhtiöön sen kehittämistä kiinnostuneita yhteistyökumppaneita, jotka olisivat valmiita ottamaan samalla myös merkittävän omistajariskin.

Inspecta Oy

Tekninen tarkastuskeskus (TTK) liikelaitostettiin vuonna 1995 ja vuonna 1998 siitä muodostettiin Inspecta Oy. Tällä hetkellä valtiolla on yhtiössä 100 %:n omistus. Yhtiö harjoittaa teknistä tarkastusta, testausta ja sertifiointia. Sillä olleet monopolitehtävät avattiin kilpailulle vuoden 1998 alussa. Eduskunta on antanut suostumuksen valtion omistussuuden vähentämiseen 34 %:iin.

Koska yhtiöllä ei ole enää valtiolle olennaista strategista merkitystä, olisi perusteltua, että valtio voisi luopua yhtiön omistuksesta asteittain kokonaan. Jotta liikkumavara omistusjärjestelyille saataisiin mahdollisimman laajaksi, olisi tarkoituksenmukaista pyytää eduskunnan suostumus valtioneuvoston toimenpiteille, joiden seurauksena valtion omistus voisi laskea alle 1/3 osan.

Kemijoki Oy

Kemijoki Oy:n osakkeet muodostuvat A-sarjan (vesivoimaosakkeet) ja B-sarjan osakkeista (rahaosakkeet). Valtiolla on omistuksessaan vain rahaosakkeita, joiden turvin valtion omistusosuus ja osuus äänivallasta on tällä hetkellä 69,99 %. Eduskunta antoi vuoden 1997 I lisätalousarviossa valtioneuvos-

toille valtuudet toimenpiteisiin, joiden seurauksena valtion suora omistusosuus voi alentua 51 %:iin. Näiden valtuuksien käyttö ei valtiolle olisi kuitenkaan taloudellisessa mielessä edullista, koska valtion omistamien rahaosakkeiden tuottoarvo on hyvin alhainen, jääden alle osakkeiden nimellisarvon, ja koska nykyisten valtuuksien puitteissa kenelläkään mahdollisella ostajaehdokkaalle ei tarjoutuisi tilaisuutta saada yhtiössä olennaisesti lisää omistajavaltaa.

Eduskunnan lisävaltuudet valtioneuvostolle alentaa valtion suora omistusosuus 1/3:een tarjoaisi mahdollisuuden omistajavallan olennaiseen lisäämiseen. Tätä kautta valtion omistamien rahaosakkeiden kiinnostavuus kasvaisi ja niistä voitaisiin saada tyydyttävä hinta.

Kemijoki Oy on Lapin läänin alueen ja koko Suomen energiahuollonkin kannalta merkittävä yhtiö. Tästä syystä on perusteltua, että toistaiseksi valtio säilyttää määrävähemmistöaseman (vähintään 1/3 osakkeista ja äänistä) yhtiössä.

Kemira Oyj

Valtion omistusosuus Kemirassa on 53,4 % ja valtioneuvostolla on valtuudet alentaa sitä korkeintaan 1/3:aan asti.

Kevään 1999 aikana yhtiö laati perusteellisen selvityksen, jossa arvioitiin mahdollisuudet fokusoida Kemira-konsernin liiketoimintarakenteen rakennejärjestelyin ja sisäisin toimenpitein. Yhtiön hallitus laati vuoden 1999 aikana uudistetun konsernistrategian. Liiketoimintastrategian toteuttaminen vaatii luonnollisesti aikaa ja sen tuloksia voitaneen alustavasti arvioida vasta vuoden 2000 loppupuolella.

Mahdolliset omistusrakenteen muutokset voivat tulla ajankohtaisiksi siinä vaiheessa, kun liiketoimintarakenteen kehittäminen on riittävästi edesauttanut omistuksen arvon positiivista kehitystä ja markkinaolosuhteet ovat muutenkin suotuisat. Valtiolla on yhtiössä pääasiassa sijoittajaintressi. Omistajastrategisen joustavuuden lisäämiseksi olisi aiheellista hakea eduskunnan hyväksyntä sille, että valtion omistuksessa voidaan mennä alle yhden kolmanneksen määrävähemmistöaseman (alle 1/3 osakkeista ja äänistä). Tar-

koitus on, että tätä joustavuutta käytettäisiin yhtiön kehittämistä tukevalla tavalla osallistamalla mahdollisiin osakepohjaisiin toimialajärjestelyihin. Yhtiöllä on elinkeinopoliittista merkitystä, joten valtion merkittävä vähemmistöomistus yhtiössä on lähivuosinakin perusteltu.

Outokumpu Oyj

Outokumpu Oyj:ssä valtion omistusosuus on 39,9 %. Kansaneläkelaitoksen osuus on myös huomattava, 12,3 %. Eduskunnan antamat valtuudet sallivat valtion suoran osuuden pudottamisen enintään 1/3:aan.

Outokumpu Oy:tä voidaan tällä hetkellä pitää yhtiönä, jossa valtiolla on pääasiassa sijoittajaintressi. Vaikka yhtiön kansallisen ja alueellisen merkityksen näkökannalta voidaan valtion omistusta yhtiössä edelleen pitää perusteltuna, voitaisiin valtion omistuksessa mennä alle yhden kolmanneksen. Eduskunnan suostumus sille, että valtion omistuksessa voitaisiin mennä alle 1/3 määrävähemmistöaseman, toisi tarpeellista joustavuutta omistajastrategian toteuttamisella yhtiön kehittämisstrategiaa tukevalla tavalla markkinaolosuhteiden mukaan.

Outokumpu Steelin ja Avesta Sheffieldin yhdistäminen, josta päätettiin viime kuussa, mahdollisesti edellyttää valtion edun turvaamiseksi jatkotoimenpiteitä, joita varten tarvitaan eduskunnan lisävaltuudet.

Rautaruukki Oyj

Rautaruukissa valtion omistusosuus on 41,8 %, jota eduskunnan antamien valtuuksien puitteissa voidaan alentaa 1/3:aan. Teräsluokketoimintaan keskittynyt Rautaruukki on investoinut huomattavasti tuotantoon viime vuosina. Sen seurauksena yhtiö on huomattavan velkaantunut.

Rautaruukki on yksi tehokkaimmista teräsyhtiöistä mutta eurooppalaisessa skaalassa suhteellisen pieni. Pienuus ja osakkeen alhainen likviditeetti vähentävät markkinoiden kiinnostusta, joka alentaa edelleen yhtiön markkina-arvoa.

Omistajastrategiaan kuuluu olennaisesti

sen selvittäminen, kuinka Rautaruukki voi osallistua Euroopassa meneillään olevaan terästeollisuuden voimakkaaseen konsolidoitumiskehitykseen. Omistajastrategisen joustavuuden lisäämiseksi olisi perusteltua hakea eduskunnan hyväksyntä sille, että valtion omistuksessa voidaan mennä alle yhden kolmanneksen määrävähemmistöaseman. Tarkoitus on, että tätä joustavuutta käytettäisiin yhtiön kehittämistä tukevalla tavalla. Yhtiön kansallisen ja alueellisen merkityksen kannalta valtion omistusta yhtiössä voidaan edelleen pitää perusteltuna. Valtion vähemmistöomistuksella on tärkeä merkitys myös yhtiön vakaan kehityksen varmistamiseksi.

Vapo Oy

Vapo Oy on valtion 100 %:sti omistama yhtiö, jossa valtion omistusosuutta voidaan valtioneuvoston toimenpiteillä alentaa 66,7 %:iin.

Vuonna 1999 KTM:n johdolla tehdyssä omistajastrategisessa asiantuntijaselvityksessä päädyttiin siihen, että yhtiön tulisi keskittyä energian tuotantoon kotimaisten polttoaineen kuten turpeen ja puun avulla sekä muihin turpeen käyttöön perustuviin toimialoihin. Sahaustoimialasta tulisi luopua yhtiön kannalta sopivaksi katsottavalla hetkellä. Sähkön jakeluun yhtiön ei tulisi osallistua kuin korkeintaan tilapäisesti silloin kun se energian tuotannon kannalta on välttämätöntä.

Yhtiö on keskeinen uusiutuvien kotimaisten energialähteiden kehittäjä, mistä syystä valtiolla on yhtiössä merkittävä erityisintressi. Tästä syystä valtion määräysvalta Vapossa on myös lähivuosina tarpeen ja perusteltu. Lisäksi valtion vahvaa omistaja-asemaa puoltaa yhtiön hallitseva asema maamme energiaturpeen tuotannossa. Toisaalta on Vapon liiketoimintarakenteen fokuosoinnin ja kehittämisen kannalta katsottu aiheelliseksi selvittää mahdollisuuksia saada yhtiön strateginen vähemmistöomistaja, joka olisi kiinnostunut tukemaan yhtiötä sen kehittämishankkeissa ja kantamaan omistajariskin valtion ohella. Tähän tähtäävä tarjouskilpailuprosessi on parhaillaan meneillään.

2. Eduskunnan suostumus

Edellä kuvattujen yhtiökohtaisten tavoitteiden saavuttaminen valtion pragmaattisessa ja aktiivisessa omistajapolitiikassa edellyttää valtion osakasvallan käytöstä eräissä taloudellista toimintaa harjoittavissa osakeyhtiöissä annetun lain (740/1991) 5 §:n mukaista eduskunnan suostumusta sille, että valtioneuvosto voi ryhtyä toimenpiteisiin, joiden seurauksena valtion omistusosuus ja osuus äänistä Altia Group Oy:ssä ja Kemijoki Oy:ssä voi laskea alle 50 %:iin mutta ei kuitenkaan alle yhden kolmanneksen, Vapo Oy:ssä alle kahden kolmanneksen mutta ei alle 50,1 %:n sekä Inspecta Oy:ssä, Kemira Oy:ssä, Outokumpu Oyj:ssä ja Rautaruukki Oyj:ssä alle yhden kolmanneksen Kemira Oyj:ssä ja Rautaruukki Oyj:ssä ei alle 15 %:n ja Outokumpu Oyj:ssä ei alle 10 %:n. Tämä ei merkitse valtuuksien nopeaa käyttöä, vaan osakkeiden arvon kehitykseen perustuvaa mahdollisuutta edetä vaiheittain osakemyynnin ja/tai -annein taikka osakepohjaisin järjestelyin. Voidakseen toimia yhtiöiden kehi-

tystä ja omistustensa arvoa turvaavalla tavalla, valtioneuvostolla on oltava käytettävissään riittävä yhtiökohtainen liikkumavara pitkäjänteisen ja aktiivisen omistajapolitiikan toteuttamiseksi.

Edellä kuvatun perusteella ehdotetaan,

että eduskunta päättäisi antaa suostumuksensa valtioneuvoston toimenpiteille, joiden seurauksena valtion omistusosuus ja osuus äänistä voi laskea Altia Group Oy:ssä ja Kemijoki Oy:ssä alle 50 %:iin mutta ei kuitenkaan alle yhden kolmanneksen, Vapo Oy:ssä alle kahden kolmasosan mutta ei kuitenkaan alle 50,1 %:n sekä Inspecta Oy:ssä, Kemira Oyj:ssä, Outokumpu Oyj:ssä ja Rautaruukki Oyj:ssä alle yhden kolmasosan mutta Kemira Oyj:ssä ja Rautaruukki Oyj:ssä ei alle 15 %:n ja Outokumpu Oyj:ssä ei alle 10 %:n.

Helsingissä 24 päivänä marraskuuta 2000

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Kauppa- ja teollisuusministeri *Sinikka Mönkäre*

